

(ז) והמן כזרע גד - מי שאמר זה לא אמר זה, ישראל אומרים בלתי אל המן עינינו, והקב"ה הכתיב בצורה והמן כזרע גד וגו', כלומר ראו בלתי עולם על מה מתלוננים בני, והמן כך וכך הוא חסד:

8. במדבר פרק יא, ה

(ה) וְכָרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נָאֵכַל בַּמִּצְרַיִם וְזָגַם אֶת הַקִּישָׁאִים וְאֶת הָאֲבִטְזוּיִים וְאֶת הַחֲזִירִים וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשִּׁיבִיטִים: רש"י

(ה) אשך נאכל במצרים חנם - אם תאמר שמצרים נותנים להם לגים חנם, והלא כבר נאמר (שמות ה, יח) ותבן לא יתכן לכם, אם תבן לא היו נותנים להם חנם, לגים היו נותנים להם חנם, ומהו אומר חנם, חנם מן המנות:

9. דעת תורה במדבר עמוד פו

גוי הנכנס באיטליז כלום לא יאצלו מעיניו, מכל אשר הוא רוצה לוקח, נבילה וטריפה, חזירים וגם כלבים, שקצים ורמשים מכל אשר עיניו שואלות, ומיד הוא אוכלם, ויהודי עם פסיעתו הראשונה אפשרויותיו מצומצמות, מוצא הוא איזה נתח קטן של עגל דל, ואז עוד שואל אם נקרו הגידים והוסר החלב, וכדומה שאלות על שאלות, הגבלות על הגבלות, עם כמה טרחות עד אשר משים משהו בפיו! האם אומנם יש בזה מה לקנא את הגוי?! מבקש אני מחילת כבודכם, הלא את חזירים יש יותר מה לקנאות! מתגלגלים בכל טינוף, עם פיות פתוחות, הלא זאת תכלית ה"חנם"...! באין כל טרחה שהיא, והמאכל כבר נופל בפיהם!... - ויהודי החש בכמו אלה ודאי צריך בדיקה מה אתו? מה מציא אותו? אני אף לא יכול להביט על גוי עת אוכל חתיכת לחם ללא כל הכנה, זה הגוי ובהמה שוים בעיני! כמה מן המתיקות ומלוואת טעם הוא באכילת יהודי, עת עושה ברכה! הלא בה כל עונג והנאה ממש! - "עם מדושני עונג"!

10. שיג ושיח חלק ב עמוד 161

היהדות היא דתם של המבקשים לשנות את העולם. זוהי מן התופעות החריגות ביותר בתולדות האנושות. רוב הדתות עניינן קבלת העולם כפי שהוא. היהדות היא מחאה נגד העולם שישנו, בשם העולם שראוי שיהיה. .... הצרה היא שאנשים אינם אוהבים שינוי. ועל כן מה מרים היו חייהם של האנשים שניסו לשנות - משה דוד, אליהו וירמיהו ויונה. משה נשלח לעזור לבני ישראל לכוון חברה שתהיה היפוכה של מצרים. .... הוא ניסה לעזור להם להשתנות וזה הדבר שהיה קשה להם כל כך, וגרם להם להגיב בזיכרונות אבסורד קסומים מפיתום ורעמסס - הדגים והקישואים וכל השאר. משה גילה שיותר מכפי שקשה להוציא את בני ישראל ממצרים, קשה להוציא א מצרים מבני ישראל.

תהייה על הראשונות נולד מקשיי הדרך

11. במדבר פרק יא, א-ג

(א) וַיְהִי הָעָם כַּמְתַּאֲנָנִים רַע בְּאָזְנֵי ה' וַיִּשְׁמַע ה' וַיִּזְרַח אָפוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ה' וַתֹּאכַל בַּקֶּצֶה הַמִּזֻּנָּה: (ב) וַיִּצְעַק הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל ה' וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ: (ג) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא תִּבְעֵרָה כִּי בְעֵרָה בָּם אֵשׁ ה': (ד) וְהָאֲסַפְסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאוּוּ תְאוּהוּ וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בְּשֵׂר: רש"י

רע בזני ה' - תואנה שהיא רעה בזני ה' שמתכוננים שתבא בזניו ויקניט. אמרו אוי לנו כמה לכטנו בלדך הזה שלשה ימים, שלא נחנו מענני הדק:

12. רמב"ן במדבר פרק יא פסוק א

ואמר "כמתאוננים", כי היו מדברים במר נפשם כאשר יעשו הכואבים. והיה רע בעיני ה', שהיה להם ללכת אחריו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל טובה אשר נתן להם, והם היו כאנוסים ומוכרחין מתאוננים ומתרעמים על ענינם.

13. דעת תורה במדבר עמוד פא

ניקח לנו לציור, הנוסע מאמריקה לכאן, בהמשך זמן של חמשת או שמונת ימים, והכל לתכלית לימוד התורה, כי נפשו חשקה בה, והנה בבואו לכאן הוא אומר לרעיו וחבריו: "אוי לי כמה לבטתי בדרך", האם נתפשנו אנחנו כמתאונן אחרי הישיבה!?

פרשת בהעלותך - להישאר נאמן לרעיון

תגובות שונות אצל משה רבינו

1. במדבר פרק יא, ד-ז

(ד) וְהָאֲסַפְסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאוּוּ תְאוּהוּ וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בְּשֵׂר: (ה) וְכָרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נָאֵכַל בַּמִּצְרַיִם וְזָגַם אֶת הַקִּישָׁאִים וְאֶת הָאֲבִטְזוּיִים וְאֶת הַחֲזִירִים וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשִּׁיבִיטִים: (ו) וְעַתָּה זְפִישֵׁנוּ יְבוּשָׁה אִין כָּל בְּלִתֵּי אֵל הַמָּן עֵינֵינוּ: רמב"ן

וטעם אשר נאכל במצרים חנם - לפי פשוטו, כי היו הדייגים המצריים מעבידין אותן למשוך הדגים שנאחזים במצודה ובמכמורות, והיו נותנים להם מן הדגים כמנהג כל פורשי מכמורת. והקשואים והאבטיחים והחציר והבצלים והשומים במצרים הרבה מאד, כי היא כגן הירק, וכאשר היו חופרין להן בגנות ובכל עבודה שבדה היו אוכלין מן הירקות.

3. במדבר פרק יא, ט-טו

(יא) וַיֹּאמְרוּ מֹשֶׁה אֶל ה' לְמַעַן הָרַעַתָּה לְעַבְדְּךָ וְלָמָּה לֹא מִצַּתִּי זֶזְן בְּעֵינֶיךָ לְשִׁיבֹם אֶת מֹשֶׁה אֶת מֹשֶׁה כָּל הָעָם הַזֶּה עָלַי: (יב) הָאֲנָכִי הָרִיתִי אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה אִם אֲנָכִי יִלְדֶתִּיהוּ כִּי תֹאמַר אֵלַי שְׂאֵהוּ בְּזוּיָךְ כַּאֲשֶׁר יֵשׂא הָאָמֶן אֶת הַיֵּנֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר זָשְׁבַעְתָּ לְאַבְתָּיו: (יג) מֵאִין לִי בְּשֵׂר לָתֵת לְכָל הָעָם הַזֶּה כִּי יִבְכוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנְּהָ לָנוּ בְּשֵׂר וְנֵאָכְלָה: (יד) לֹא אוֹכַל אֲנָכִי לְבַדִּי לְשֵׂאת אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי: (טו) וְאִם כִּכָּהֵן אֶת עֵשֶׂה לִּי הֲרָגִי נָא הָרֹג אִם מִצַּתִּי זֶזְן בְּעֵינֶיךָ וְאֵל אֲרָאֵה בְּרַעְיָתִי: פ

(יא) למה הרעות לעבדך. לשלחני בעל כרחי להוציא העם הזה ממצרים: ולמה לא מצאתי חן בעיניך. כשאמרתי שלח נא ביד תשלח (שמות ד, יג):

4. רש"י הירש במדבר פרק יא

(טו) ואם - ככה את וגו'. לשון נקבה של "את" רומז לתשישות כה, וזה הרמז הרמוז בכך: אם תניח אותי בחולשתי הידועה לי, ואם לא תסייע לי בכוחך, ישיש בו כדי להפוך חלש לגיבור - לסיוע זה רומז, כנראה, לשון "אנכי לבדי" של הפסוק הקודם - הריני מעדיף למות בלא עתי, ואל - אראה ברעתי; הוה אומר: פן אראה בכישלון הגמור של שליחותי, כשיגיע העם לכלל השחתה גמורה.

5. שמות פרק לב, לא-לב

(לא) וַיִּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמַר אֲנִי זָטָא הָעָם הַזֶּה וְזָטָא דְרָלָה וַיַּעֲשֵׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב: (לב) וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא זָטָאתָם וְאִם אִין מִזֻּנִי זָנָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כִּתְבָתָּ: רמב"ן

ולפי דעתי, כי משה אמר ועתה אם תשא חטאתם, ברחמיך, ואם אין מחני נא תחתם מספר החיים ואסבול אני ענשם ... והקב"ה השיבו, החוטא אמחה מספרי, ולא אותך שלא חטאת:

6. סימן לבנים במדבר עמוד 61

בפרשה מתרחש דבר שלא קרה עד כה - משה נשבר. אמנם להנהיג את עם ישראל זה לא דבר קל, אך גם באירועים הקשים ביותר עמד משה והגן על בני ישראל. והנה בפרשתנו, העם מתאווה לבשר ומשה רבנו 'מרים ידיים'.

מהות חטא קברות התאוה - תוהים על הראשונות

7. במדבר פרק יא, ו-ז

(ו) וְעַתָּה זְפִישֵׁנוּ יְבוּשָׁה אִין כָּל בְּלִתֵּי אֵל הַמָּן עֵינֵינוּ: (ז) וְהַמָּן כֹּרַע דָּר הוּא וְעֵינֵנוּ כְּעֵין הַבְּדִלּוֹ: רש"י

19. רש"י הירש במדבר פרק יא פסוק יד (יד) לא – אוכל וגו'. לא אוכל אנכי לבדי למלא את התפקיד שהוטל עלי. חסרה לי ההשפעה הדרושה לכך וחסר לי הכשרון לרכוש השפעה זו. לצורך התפקיד הזה אני רק בגדר חצי אדם. אני יכול לקבל את תורתך, ואני יכול ללמד את תורתך; אך אין אני מסוגל לחנך לך עם לתורה זאת; לבות העם אינם ברשותי, ואין אני יכול להפעיל עליהם את השליטה המחנכת והמעצבת, שתוביל למטרה זאת

20. רש"י הירש במדבר פרק יא פסוק טז מוזקני ישראל. עוד מראשית ההיסטוריה הישראלית היו "זקנים" בעם הזה; זקנים אלה תפסו עמדה חשובה ומכרעת בעם... גדולה מזו: הם כבר שימשו בתפקיד פעיל; הם היו "שוטרים", שהשגיחו על חיי החובה של העם. והיתה להם השפעה על הציבור מכח האימון הטבעי שהעם רחש להם. נמצא שהיה להם מעמד של אב ואם כלפי העם; והואיל ומשה קבל שמעמד זה חסר לו (פסוק יב), נצטווה לבחור לו שבעים מתוך הזקנים האלה כדי שישתתפו עמו בחינוך העם, ותפקיד זה יוטל עליהם מאת ה' בפומבי:

21. מלבי"ם במדבר פרק יא נשאתי ע"ז משל מלך שכבש מדינה חדשה באיי הים בקצה הישוב ושלה לשם את בנו הבכור להנהיגה, שזה ידוע שכן המלך לא יוכל להנהיג את העם בצרכם בעבודת האדמה והנהגה שפלה, רק הוא ינהיג הנהגה המדינית בתת להם חקים ומשפטים ונמוסים אשר על פיהם יתנהגו ויסדר צבא המלחמה ויתר הנהגה הכוללת, ועת יצטרכו להנהגה פחותה מזו שהיא עבודת האדמה ונטיעת האילנות וכדומה בהכרח לשלוה להם איש אחר פחות מבן המלך במדרגה שהוא יסדר להם הדברים האלה אשר לא יוכל עליהם בן המלך מצד שרשו ומחצבו שגדל בעניני המלוכה לא בעניני עבודת האדמה, ואם יצוה המלך לבנו הבכור לאמר רד מכסא מלכותך וצא לסדר עניני העם בעבודת האדמה הלא בזה ישפילנו ויורידנו ממעלתו, וזה הענין עצמו היה במשה שכל עוד שהיה במעלתו הרוחנית כאחד מצבא מרום היה מן הנמנע שישפיע להם בשר שהוא מאכל גשמי, ולא יוכל ע"ז רק אם ירד ממעלת נבואתו הגדולה אל הנהגה הטבעית וזה הרע בעיניו מאד, ועז"א ובעיני משה רע, כי חשש שע"כ ירד ממדרגתו הרוחנית, וע"ז בא להתלונן על מה שישם ה' משא כל העם עליו שהוא ישפיע להם לחם ופרנסה, שזה אינו מוטל עליו כלל יען היותו אליהם במדרגת המלמד אל התלמיד שלא הוטל עליו לפרנסו שזה חיוב האב לא של המלמד

יש שלב שהשלהבת עולה מאליה

22. במדבר פרק ח, א-ב (א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶמְרָת אֵלָיו בְּהִעָלְתָּךְ אֶת הַנֵּרֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת: רש"י זהעלתיך – על שם שהלהבת עולה, כחוד זהלקתן לשון עליה, שצריך להדליק על שתהא שלהבת עולה מאליה.

23. שיחות לספר במדבר עמוד פא (הרב אביגדור הלוי נבנצל) כשהתורה מורה כיצד להדליק את המנורה, כוונתם בעצם להורות: כיצד ללמד תורה. רצונה ללמדנו, שהאופן בו מעבירים את החכמה, הוא בכך שהמדליק המלמד, יעסוק בנד – בתלמיד – עד שתהא שלהבת התלמיד "עולה מאליה", כשאתה רוצה להעביר את אש התורה שבידך, ולהדליק בה את נפש התלמיד - צריך שתעסוק בו, עד שאש זו תבער מכוחו העצמי, שגם כאשר תסיר את ידך - תמשיך שלהבת החכמה לבעור משמנו האישי.

24. תלמוד בבלי מסכת יומא דף טו עמוד ב שאלו את רבי אליעזר: ... ממזר מה הוא לירש (את אביו)? - מהו ליבם (אשת אחיו שאלתם אותי)? מהו לסוד את ביתו וזמנו הזה, מי אסור מפני לער חורבן הבית, אמר להם: לא שאלתו אלא מהו לסוד את חכמו? - מהו לסוד את קברו? לא מפני שהפליגו בדבריהם, אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם. (והפרישן לדברים אחרים, כלסם המתכוין לדחות כשאינו יודע להשיב, אלא יודע היה, אבל לא אמר דבר שלא שמע מרבו.)

הלא רק את טרחתו ועינויו הוא משיח לזולתו, ומה בכך?! והלא כאן הרי היה להם ודאי טרחות ועינוים במדבר פי אלף פעמים ככה יותר מאשר טרחת נסיעה מאמריקה לכאן, והנה תפשמם הכתוב על ביטויים של "אוי לנו כי לבטנו בדרך", כמבקשים עלילה לפרוש מן המקום! אתמהא?

14. במדבר פרק י, לג-לו (לג) וַיִּסְעוּ מִדֶּרֶךְ הַדֶּרֶךְ שְׁלִישִׁית יָמִים וְאָרְוֹן בְּרִית ה' נִסַּע לַפְּנֵיהֶם הַדֶּרֶךְ שְׁלִישִׁית יָמִים לְחֹרֵה לָהֶם מִנְּוֹזָה: L... (לה) וַיְהִי בְּנִסְעֵ הָאָרְוֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה ה' וַיִּפְצוּ אִבְיָיָךְ וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאִיךָ מִפְּנֵיךָ: (לו) וּבְנֹזָה יֹאמֶר שׁוּבָה ה' רַחֲמֵנוּ אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל: L (א) וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאַנְּנִים רַע בְּאֵזְנֵי ה' וַיִּשְׁמַע ה' וַיִּזְרַר אָפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ה' וַתֹּאכַל בְּקִצָּה הַמִּזְוָזָה: .... רש"י

(לה) ויהי בנסע הארן – עשה לו סמנויות מלפניו ומלאחוריו, לומר שאין זה מקומו. ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות וכו' כליתא כלל כתבי הקלף (שבת קטז א):

שפתי חכמים ואם תאמר בשלמא פורענות אחרונה ויהי העם כמתאוונים אלא פורענות ראשונה מה היא ויש לומר דכתיב לעיל מיניה ויסעו מהר ה' הל"ל ויסעו מהר אלקים אלא כתינוק הבורח מבית הספר והוא גם כן פורענות שסרו מה':

15. רש"י במדבר פרק יא פסוק א כמתאוונים – אין מתאוונים אלא לשון עלילה מנפקים עלילה האיד לפרוש מאחרי המקום וכן הוא אומר בשמשון (שופטים יד 7) כי תואנה הוא מנפק: רע באזני ה' – תואנה שהיא רעה באזני ה' שמתכוונים שתבא באזניו ויקניט. אמרו אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה שלשה ימים, שלא נחנו מעניו הדך:

16. דעת תורה שם נתאר לעצמנו בציור, אם יותן ללקוט מקופסא של כמלוא בית כסף וזהב, וימים שלמים ורבים בלי הפסק אני צובר ואוסף כסף וזהב יהלומים ומרגליות לאין שיעור, ודי כי לא איעוף ולא איגע ולא אפסוק אף רגע מלקוט וללקוט בידעי הרווחים הרבים והאושר שיהיה לי מלקוט המרגליות. ... והאם יתואר במציאות כי אשב ואתאונן ואבכה על רוע מצבי אשר אני עובד עבודת פרך? כי אם אם ככה את עושה לך, אם אמנם אתה מתלבט ומתיגע ממלאכה זו, סימן ודאי הוא, או כי הקופסא אינה של זהב ומרגליות או חסר דעה את! התורה מבקרת את הכלל ישראל ונבחנו במילים ספורים אלו, באמרם "אוי לנו כמה לבטנו בדרך", - סימן הוא כי "לא אותי קראת כי יגעת בי", מצבירת יהלומים ומרגליות אין מתיגיעים, אם עושים כל מלאכות הכי כבדות, ואם אמנם מתיגיעים אתם סימן הוא דואי כי אין אתם אתי! אלא מבקשים לפרוש ממני ....

17. שיחות הרצ"ה במדבר עמוד 104 הטשטוש הזה ענינו של "מדבר הגדול והנורא". המדבריות מתחילה בהתקררות ביחס לנועם ה' ולדבקות האלוקית של המתאוונים הבאים בטענות על ד'. מן האספסוף, נמשכת ההשפעה המזיקה עד ל"אצולה", בסכנות רוחניות ומחשבתיות ביחס לקרבת אלוקים. ההליכה בדרך כרוכה בסכנות רוחניות המתחילות בדברים קטנים, אך מגיעים לדברים גבוהים ומרוממים עד כדי צורך של גערה אלוקית.

דרך ההתמודדות חיזוק בצדקת הדרך

18. במדבר פרק יא, טז-יז (טז) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָּה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעֶתָ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשִׁטְרֵיוֹ וְלִקְוֹת אִתָּם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: (יז) וַיִּרְדְּתִי וְדִבַּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאֶצְלָתִי בֵּין הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וַיִּשְׁמַעְתִּי עֲלֵיהֶם וַיִּשְׁאֲרוּ אֶתְךָ בְּמִשְׁאֵי הָעָם וְלֹא תִשָּׂא אֶתְהָ לְבַדְּךָ: רש"י

ולא תשא אתה לבדך – הרי תשובה למה שאמרת לא אוכל אנכי לבדי:

משה מתחרט על שהסכים לשליחות. 2. משה טוען שהוא לא מסוגל לשאת את עול העם לבד. 3. משה לא מתפלל על העם ולא נשכב על הגדר כמו שעשה בפעמים אחרות.

השאלה זועקת לשמים, על מה כל הרעש? מדוע משה מגיב בצורה כל כך קיצונית? הרי משה חווה חטאים גדולים מחטא המתאוים, לא מזמן חטאו ישראל בעגל ושם משה לא נשבר, להפך הוא נשכב על הגדר ואמר "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" ומבאר הרמב"ן שמשה היה מוכן לסבול את העונש של ישראל. מה נשתנה הפעם? לכאורה חטא המתאוים אינו נורא כל כך, בסה"כ רצו אבטיח ולא לחם בטעם אבטיח. לסיכום הדברים נביא את דבריו של הרב קשתיאלי – "בפרשה מתרחש דבר שלא קרה עד כה – משה נשבר. אמנם להנהיג את עם ישראל זה לא דבר קל, אך גם באירועים הקשים ביותר עמד משה והגן על בני ישראל. והנה בפרשתנו, העם מתאוה לבשר ומשה רבנו 'מרים ידיים'."

מהות חטא קברות התאוה - תוהים על הראשונות

7-10 - נתבונן בטענת המתלוננים כדי להבין על מה הם בדיוק צעקו - "ועתה נפשנו יבשה כי אין כל בלתי אל המן עינינו" - טענתם היא שהנפש שלהם יבשה!! הם איבדו את טעם החיים!! מיד לאחר מכן נאמר "והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדולח" מבאר רש"י שאת הדברים האלו לא ישראל אומרים אלא הקב"ה אומר, כביכול הקב"ה אומר "ראו באי עולם על מה מתלוננים בני. כמעט לא מצינו מקומות בתורה שהקב"ה משתף אותנו במחשבות שלו לעומת המחשבות של ישראל, אבל כאן זה קורה, ריבונו של עולם רוצה להראות לנו את הניגודיות העצומה שיש בין מה שהקב"ה נותן לבין מה שישראל רוצים. ומה היא הניגודיות? האם כל הניגודיות מסתכמת בטיב המאכל? את התשובה אנו מוצאים בביאור רש"י למילים "אשר נאכל במצרים חנם". רש"י מבאר שאין הכוונה חנם ללא כסף אלא חנם מן המצוות. דברים אלו משנים לנו את כל נקודת ההסתכלות על תלונת בני", אין כאן תלונה סתמית של "אנו רוצים לראות סטייק ולא לחם בטעם סטייק" יש כאן תלונה מהותית הטומנת בתוכה כפירה גמורה בכל הדרך אותה רוצה ריבונו של עולם להנחיל בעם היהודי. הגעגועים למצרים הם געגועים לתרבות המצרית, לאורח חיים המצרי, אורח חיים שמתחיל ונגמר בתאוות ויצרים. הניגודיות בין הרצון של ישראל לבין מה שהקב"ה נותן היא ניגודיות בין חיי חומר נטולים כל לחלוטית של קדושה לבין חיי רוח, חיים מאלים קודש. כדי להבין את הדברים טוב יותר נביא את דבריו הציוריים של ר' ירוחם: גוי הנכנס באיטליז כלום לא יאצלו מעיניו, מכל אשר הוא רוצה לוקח, נבילה וטריפה, חזירים וגם כלבים, שקצים ורמשים מכל אשר עיניו שואלות, ומיד הוא אוכלם, ויהודי עם פסיעתו הראשונה אפשרויותיו מצומצמות, מוצא הוא איזה נתח קטן של עגל דל, ואז עוד שואל אם נקרו הגידים והוסר החלב, וכדומה שאלות על שאלות, הגבלות על הגבלות, עם כמה טרחות עד אשר משים משהו בפיו! האם אומנם יש בזה מה לקנא את הגוי?! מבקש אני מחילת כבודכם, הלא את חזירים יש יותר מה לקנאות! מתגלגלים בכל טינוף, עם פיות פתוחות, הלא זאת תכלית ה"חנם"!... באין כל טרחה שהיא, והמאכל כבר נופל בפה!... – ויהודי החש בכמו אלה ודאי צריך בדיקה מה אתו? מה מציאותו? אני אף לא יכול להביט על גוי עת אוכל חתיכת לחם ללא כל הכנה, זה הגוי ובהמה שוים בעיני!

25. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ו

אמרו אותו היום נתן עיניו רבן יוחנן בן זכאי ברבי אליעזר ואמר ליה פתח ודרוש. א"ל איני יכול לפתוח. דחק עליו ודחקן עליו התלמידים עמד ופתח ודרש בדברים שלא שמעתן און מעולם.

26. שיחות מוסר עמוד קעד

והענין תמוה, וכי במשך כל ימי חייו לא פסר רבי אליעזר הלכות בדבר שלא שמע מרבו? וביותר תמוה דמפורש באבות דרבי נתן שהיה ר"א עומד דורש בדברים שלא שמעתן און מעולם... ולהאמור ביאור הענין כך הוא, דודאי דרש רבי אליעזר ופסק דברים שלא שמעתן און מעולם... אלא שלא היה דורש ומוציא את הדין טרם שהיה ברור לו ואמד בדעתו שכך היה רבו אומר וכך היה רבו פוסק את הדין ...

סיכום

תגובות שונות אצל משה רבינו

1-6 - בפרשת בהעלותך אנו נפגשים עם קשיי הדרך במדבר. אחת התלונות המרכזיות בפרשה היא התלונה על הבשר – "...וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר". התלונה לא נגמרת כאן אלא ממשיכה בעשיית השוואות לחיי "הזוהר" שהיה לעם במצרים - "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנים, את הקישואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים, ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי את המן עינינו". לדעת הרמב"ן עם ישראל לא מדמיין דמיונות, באמת במצרים היו הדייגים המצריים מעבידים אותם למשך הדגים שנאחזים במצודה והיו נותנים להם מן הדגים כמנהג כל פורשי מכמורת. ומה שהזכירו קישואים ואבטיחים, בצלים ושומים, בארץ מצרים יש הרבה ממינים אלו וכשהיו חופרים בגנות ובכל עבודה בשדה היו מוצאים אותם ואוכלים. בשורה התחתונה, עם ישראל מתגעגע לדברים יותר גשמיים, לא בא לו לאכול לחם בטעם אבטיח אלא אבטיח בטעם אבטיח. אולי היה מצופה מדור דעה לשאוף ליותר, אבל התלונה כשלעצמה לא נראית כל כך נוראית, ידוע שבחושך יש פחות תיאבון וידוע שהעיניים אוכלות. אם היינו עושים סקר ובודקים כמה אנשים מעדיפים לאכול סטייק וכמה אנשים מעדיפים לאכול לחם בטעם סטייק נראה לי שהתוצאה היתה ברורה. כיון שכך התגובה של משה לתלונה לא ברורה. משה מגיב בצורה קיצונית, שלא ראינו כדוגמתה וגם לא נראה, משה נשבר!! כמו שעם ישראל חזר עם הדמיונות למצרים, משה חוזר עם הדמיונות למעמד הסנה. המעמד בו משה מסרב פעם אחר פעם לקבל עליו את השליחות לגאול את ישראל עד שבסוף "נכנע" - "למה הרעת לעבדך ולמה לא מצתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי" ומסביר הספורנו "לשלחני בעל כרחי להוציא העם הזה ממצרים, ולמה לא מצאתי חן בעיניך כשאמרתי שלח נא ביד תשלח", כביכול משה אומר טעיתי בכך שנכנעתי ללחצים. משה ממשיך ואומר: "... מאין לי בשר לתת לכל העם הזה ... לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי". הרש"ר הירש מבאר שהמילה "את" היא מלשון נקבה ובאה לבטא תשישות כוח (עיין גם ברש"י "מלמד שתשש כוחו כנקבה"). ממשיך הרש"ר הירש ומבאר שמה שאמר משה "ואל אראה ברעתי" כוונתו לומר פן אראה בכישלון הגמור של שליחותי, כשיגיע העם לכלל השחתה גמורה. בתגובה של משה יש שלושה דברים ייחודיים שלא מצאנו כדוגמתם: 1.

14 – טרם נענה תשובה נקדים הקדמה קצרה. בפרשתנו מופיעה פרשת "ויהי בנסוע הארץ ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויבך וינסו משנאיך מפניך..." פרשה זו מוקפת בנו"ן הפוכה בתחילה ובסוף. ומאר רש"י "עשה לו סמניות מלפניו ומלאחריו, לומר שאין זה מקומו. אם כן למה נכתב כאן? אלא כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. פורענות אחרונה אנחנו מבינים מהי – "ויהי העם כמתאוננים", אך מהי הפורענות הראשונה? "ויסעו מהר ה' דרך שלושת ימים" ומבאר התו"ס וכן מובא בשפתי חכמים שהלשון "ויסעו מהר ה'" מעידה על שברחו מהר ה' כתינוק הבורח מבית הספר. כעת נשאל, יש עניין לתורה להפריד בין פורענות לפורענות, מדוע התורה לא מפרידה בין פורענות המתאוננים לפורענות "מי יאכילנו בשר? אלא ודאי שיש כאן פורענות מתגלגלת, כלומר, אכן יש כאן שתי תלונות אבל תלונה אחת קשורה בחברתה, תלונת המתאוננים היא זו שהביאה למצב של "מי יאכילנו בשר"!!!

15-17 – רש"י מבאר ש"מתאוננים" הוא מלשון עלילה, כוונת הדברים שהמתאוננים ביקשו עלילה האיק לפרוש מה'. איך רש"י הגיע למסקנה הזו? וכי בפסוק יש רמז להאשמה החריפה הזו? ר' ירוחם מסביר את הדברים במשל נפלא: נתאר לעצמנו שמביאים לפנינו קופסה מלאה בכסף וזהב ואומרים לנו לאסוף כמה שאנו יכולים, הרי ימים שלמים נעמוד שם ונאסוף מבלי להתעייף, שהרי אנו יודעים כמה עושר גדול מחכה לנו. האם במציאות כזו יתואר כי אשב ואתאון ואבכה על רוע מצבי אשר אני עובד עבודת פרך? ודאי שלא! ואם בכל זאת נמצא אדם שמתלבט או מתייגע מהמלאכה הזו, אפשר שזה משתי סיבות, או שהקופסה אינה של זהב, או שמדובר באדם חסר דעת. התורה מבקרת את הכלל ישראל ונבחנה במילים ספורות אלו, באמרם "אוי לנו כמה לבטנו בדרך", - סימן הוא כי "לא אותי קראת כי יגעת בי", מצבירת יהלומים ומרגליות אין מתייגעים, אם עושים כל מלאכות הכי כבדות, ואם אמנם מתייגעים אתם סימן הוא ודאי כי אין אתם אתי! אלא מבקשים לפרוש ממני. עכשיו הכל מתבאר לנו, בחטא המתאוננים הריקבון של פרישה מה' היה פנימי, כלפי חוץ מה שהיה ניתן לראות הוא רק תלונות ובחטא קברות התאוה הריקבון הפנימי יצא החוצה - "זכרנו את הדגה..." רצו לחזור למצרים, רצו לחזור למצב של חינוך מן המצוות, רצו ברגע אחד לעזוב הכל וללכת. כך מבאר גם הרב צבי יהודה, במדבר יש טשטוש גדול, בתחילה זה מתחיל בהתקררות ביחס לנועם ה', ההתקררות באה לידי ביטוי בתלונות על קשיי הדרך ומשם זה ממשיך לאספסוף שמבקש בשר, עד שבסוף גם כל האצולה נפגעת כפי שראינו בחטא קורח וחטא המרגלים.

מכאן נמצינו למדים כלל גדול. תלונות מעידות על חוסר חיבור לעצם הדבר, ככל שהאדם יתלונן ויקטר יותר כך הוא יתרחק מהנקודה הפנימית אליה הוא צריך להגיע עד שבסוף ימאס בה בגלוי. פעמים רבות אדם מחליט לצאת לדרך כדי להגשים מטרה. לפני היציאה לדרך הכל נראה וורוד, הדמיונות בונות מציאות מושלמת, אבל אז יוצאים לדרך ופתאום הוורוד מתחיל לקבל גוון אחר, הקשיים נערמים והאדם צריך להתמודד איתם. כאשר אדם מאד מחובר למטרה, הוא יעבור את הקשיים והקשיים יתחלפו באתגרים, אך כאשר המטרה אינה ברורה דיו, או שההליכה למטרה היתה מתוך ספק הקשיים יולידו מאיסה במטרה. הדרך להתמודד עם קשיי הדרך היא לחזק את החיבור למטרה. אין בעיה שבדרך אדם ירגיש קושי, הרגשת הקושי הוא דבר טבעי, הציור שר' ירוחם מצייר על אדם שאוסף כסף וזהב מקופסה הוא ציור שמתאים ליחידי סגולה, רוב האנשים מרגישים קושי, אבל כל השאלה האם הקושי מנחה אותנו ועוצר אותנו או שאנו אומרים לעצמנו שמדובר בקושי לקראת המטרה.

כמה מן המתקוות ומלואת טעם הוא באכילת יהודי, עת עושה ברכה! הלא בה כל עונג והנאה ממש! – "עם מדושני עונג!" הניגודיות הזו אינה בחירה בין חיי חומר לחיי רוח, אלא בין בחירה לחיות כיהודי או כגוי. הרב זקס כותב שהיהדות היא דתם של המבקשים לשנות את העולם, היהדות היא מחאה נגד העולם שישנו בשם העולם שראוי שיהיה והצרה הגדולה היא שאנשים לא אוהבים שינוי. כאן, בדיוק כאן נשבר משה רבינו. חטא העגל עם כל חומרתו, בסופו של דבר לא היה מרידה בכל הדרך, כל הגורם לחטא היה "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו", אבל כאן משה תוהה אם יש עם מי לעבוד. כלל ידוע בעזרה לזולת - עוזרים למי שרוצה לעזור לעצמו אבל אם האדם לא רוצה לעזור לעצמו כמה עזרה שתנסה לתת לו זה פשוט לא ילך. זו התחושה אליה הגיע משה בתלונת "מי יאכילנו בשר". כל אדם מחליט בחייו החלטות גדולות וחשובות, הדרך אף פעם לא קלה, אבל נקודות המשבר הקשות הם הנקודות בהם האדם תוהה האם ההחלטה הראשונית שלו היתה נכונה, תהייה על עצם הדרך היא תהייה שמביאה את האדם לסחרור גדול ולמשבר עמוק. ההבדל בין משה לעם ישראל, שלמשה לא היתה שום שאלה או הסתפקות אם יציאת מצרים היתה הצעד הנכון, משום כך הוא היה יכול להכיל את קשיי הדרך, לעומת עם ישראל שבתלונותיו גילה שנקודת הספק תמיד נשארה אצלו ומשום כך הגיעו למצב של תהייה האם עשו נכון שיצאו ממצרים, את זה משה כבר התקשה להכיל....

תהייה על הראשונות נולד מקשיי הדרך

11-13 - מה גורם לאדם לתהות על הדרך בה הוא בחר ללכת? את התשובה נקבל אם נסתכל בפסוקים שקדמו לחטא המתאווים לבשר. יש טעות נפוצה, אנשים מחברים בין חטא המתאווים לבשר לחטא המתאוננים, אך עיון בפסוקים מלמד אותנו שיש כאן שני חטאים שונים עם תגובות שונות ועונשים שונים. "ויהי העם כמתאוננים רע באזני ה' וישמע ה' ויחר אפו ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה. ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל ה' ותשקע האש. ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי בערה במ אש ה'". מיד לאחר מכן באה טענת "מי יאכילנו בשר" – "והאספסוף אשר בקרבו התאוה תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר". בתורה לא מבואר מה היה חטא המתאוננים. רש"י מבאר שהעם אמר "אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה שלושה ימים, שלא נחנו מעינוי הדרך". הרמב"ן מבאר באותו כיוון שהיו מדברים במר נפשם כדרך הכואבים. במילים אחרות הם קיטרו על קושי הדרך "והיה רע בעיני ה'", שהיה להם ללכת אחריו בשמחה ובטוב לבב... והם היו כאנושים ומוכרחים מתאוננים ומתרעמים על ענינם". נעצור ונשאל, הרי קיטורים זה דבר יום ביומו, וכי בגלל שאדם מקטר על הדרך כבר צריך עונש נורא של "ותבער במ אש ה'??? כדי להעצים את השאלה נביא את דבריו של ר' ירוחם: ניקח לנו לציור, הנוסע מאמריקה לכאן, בהמשך זמן של חמשת או שמונת ימים, והכל לתכלית לימוד התורה, כי נפשו חשקה בה, והנה בבואו לכאן הוא אומר לרעיו וחבריו: "אוי לי כמה לבטתי בדרך", האם נתפשו אנחנו כמתאונן אחרי הישיבה? הלא רק את טרחתו ועינויו הוא משיח לזולתו, ומה בכך?! והלא כאן הרי היה להם ודאי טרחות ועינוים במדבר פי אלף פעמים ככה יותר מאשר טרחת נסיעה מאמריקה לכאן, והנה תפשו הכתוב על ביטויים של "אוי לנו כי לבטנו בדרך", כמבקשים עלילה לפרוש מן המקום! אתמהה?

יש שלב שהשלהבת עולה מאליה

22-23 – פרשת בהעלותך פותחת בציווי - "בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות". רש"י מבאר שהתורה משתמשת בביטוי "בהעלותך" כדי להורות שהכהן צריך להדליק עד שתהא השלהבת עולה מאליה. הרב נבנצל מבאר שהתורה בדרך רמז באה להורות לנו כיצד ללמד תורה. על המלמד שהוא המדליק, לעסוק בנר – בתלמיד – עד שתהא שלהבת התלמיד "עולה מאליה", כשאתה רוצה להעביר את אש התורה שבידך, ולהדליק בה את נפש התלמיד - צריך שתעסוק בו, עד שאש זו תבער מכוחו העצמי, שגם כאשר תסיר את ידך - תמשיך שלהבת החכמה לבעור משמנו האישי. לא בכל תקופות החיים אנו צריכים חיזוק, יש שלבים בהם האדם כבר בוער מאליו, אך כל זמן שלא הגענו לשלב הזה, עלינו למצוא את האדם הנכון שנוכל להתחבר אליו ומתוך כך לקבל ממנו. פעמים רבות בחורים מחליטים לאיזה ישיבה ללכת רק מתוך התבוננות על החברה, חברה זה דבר חשוב, אבל בראש ובראשונה מה שחשוב הוא לבדוק אם בישיבה יש תלמיד חכם שיהיה אליו חיבור, החברה יוצרת אוירה אבל התלמיד חכם יוצר את ההדלקה!! הדבר נכון לא רק בלימוד תורה אלא בכל השלבים בחיים. יש אנשים שצריכים תמיכה זוגית. צריך למצוא את היועצ/ת המתאים ובעזרתו לתחזק את הזוגיות עד שהזוג מרגיש שהוא רכש מספיק יכולת לתחזק את עצמו לבד, כמובן לא כולם צריכים ליווי, אבל אם צריך אסור להתבייש.

24-26 – על רבי אליעזר יש שתי מימרות שלכאורה נראות סותרות. מצד אחד אמרו על ר' אליעזר שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו, ומאידך אמרו עליו שאמר דברים שלא שמעתן אוזן מעולם. ר' חיים שמואלביץ מבאר שאין כאן כל סתירה, ר' אליעזר התמלא מרבו והגיע למדרגה שבכל דבר שהוא אומר, גם כאשר מדובר בחידוש שמעולם לא נאמר, הוא היה בודק בתוך תוכו האם רבו היה מסכים לדברים ורק לאחר הבדיקה הזו היה אומר את הדברים. ר' אליעזר בתחילת דרכו היה צריך שידליקו אותו, אך לאחר ההתמדה הגדולה הגיע למצב שהשלהבת שלו כבר היתה עולה מאליה ואמר דברים שלא שמעתן אוזן מעולם...

חברים יקרים!!

בפרשתנו אנו נפגשים במשבר המנהיגותי הקשה ביותר שעבר על משה רבנו. משבר שבא בעקבות הרגשת כישלון בהנהגת העם. העם שמשה היה צריך להוביל לארץ ישראל רוצה לשוב למצרים, רוצה לשוב לתרבות המצרית, לחיים מנותקים ממצוות. העם שהיה צריך להרגיש שכל לחלוחית החיים שלו היא מהקודש, מואס ואומר "נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו". אך מהמשבר באה צמיחה גדולה, מהמשבר נולדה דרך חדשה של הנהגה, דרך בה משה רבנו עומד במדרגתו הרוחנית ומנהיג את העם מתוך התרוממות הרוח ותחת משה עומדים אנשים שמצליחים לתרגם את הדברים ולחבר את הדברים לליבותיהם של ישראל.

כל אחד מאתנו מקבל החלטות חשובות בחיים ויוצא לדרך, על האדם להיות דבק במטרה, ולאורך כל הדרך לחזור ולשנן לעצמו על חשיבות המטרה, מתוך ההבנה הזו קשיי הדרך לא יהפכו לדבר מטריד שמרחיק מהמטרה אלא יהפכו לאתגרים שמחזקים אותנו ומראים לנו עד כמה המטרה חשובה לנו. שבת שלום ומבורך!!!

הבעיה אינה הרגשת הקושי אלא התלונה שמצטרפת לקושי, התלונה היא ביטוי לכך שהאדם נכנע לקשיים האורבים לו בדרך והכניעה הזו תביא אותו למאיסה במטרה.

דרך ההתמודדות – חיזוק בצדקת הדרך

18-23 – אחד הדברים המשמעותיים שעוברים על עם ישראל לאחר חטא המתאוים הוא שינוי בשיטת ההנהגה. עד אותו חטא משה היה המנהיג הבלעדי, לאחר החטא משה מקבל הוראה – "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל... ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך. מבאר הספורנו שתגובה זו באה כתשובה למה שאמר משה "לא אוכל אנכי לבדי". הרש"ר הירש מסביר שהתחושה של משה היתה שחסרה לו ההשפעה הדרושה וחסר לו את הכישרון כדי לרכוש השפעה זו. משה רבנו מסתובב בתחושה שהוא יכול לקבל את התורה וללמדה אך לא לחנך את העם לתורה, התחושה היא שלבות העם אינם ברשותו. משום כך אומר הרש"ר הירש הקב"ה מביא את הזקנים כסיוע. הזקנים הם השוטרים כפי שנאמר – "כי הם זקני העם ושטריו". השוטרים הם אלו שליוו את העם בתקופה הקשה במצרים, הם היו הדואגים הטבעיים של העם והעם רכש להם את אמונם ומעמדם היה כאב ואם כלפי העם. הואיל ומשה טען שמעמד זה חסר לו נצטווה לבחור לו שבעים מתוך הזקנים כדי שישתתפו עמו בחינוך העם ותפקיד זה יוטל עליהם מאת ה' בפומבי. המלבי"ם הולך באותו כיוון ומשלים לנו את התמונה. למשה רבנו לא היה פגם בכך שהוא אינו מצליח להגיע ללב של כל ישראל. משה היה במעלה רוחנית גבוהה מאד ומשום כך מן הנמנע היה שיצליח להשפיע עליהם בשר שהוא מאכל גשמי, כדי להשפיע בשר היה עליו לרדת ממעלתו הרוחנית ודבר זה הרע בעיניו מאד, כמו שנאמר: "ובעיני משה רע!!!" הפתרון שהוצע עם השבעים זקנים הביא לכך שמשה יוכל להישאר במדרגתו הרוחנית והשבעים זקנים שפחותים במעלתם יוכלו לתת מענה לעם בדרישתם החומרית. ננסה לחדד מעט את הדברים. כדי להבין נביא משל. אם ניקח בחורים בישיבה תכונית ונביא להם הרצאה של אחד מגדולי ישראל, שידבר על דברים ברומו של עולם, סביר מאד להניח שמחר מאד נמצא הרבה ראשים על השולחן, לעומת זאת אם נביא יהודי עם גיטרה שיוודע לומר פרפראות על התורה ולהדליק את הבחורים, סביר מאד להניח שאחוזי ההקשבה יגיעו ל 100%. האם זה אומר שבעל הגיטרה גדול יותר? ממש לא!! אז מה הקסם שלו? שהוא מצליח לרדת אל הבחורים. דווקא הראשים על שולחנות מלמדים על מעלתו הגדולה של הרב הגדול. (כמובן שיש מצבים שהבחורים נרדמים לא בגלל מעלת המרצה אלא בגלל שהמרצה פשוט לא טוב, והראיה שגם בהרצאה למבוגרים כולם נמצאים עם הראש על השולחן, לעומת הרב הגדול שבשיעור למבוגרים כולם שותים בצמא את דבריו). משה רבנו מתוך המשבר המנהיגותי מגיע למסקנה מנהיגותית חשובה מאד שתלווה את ישראל שנים רבות, חייבים לדבר לכל אחד בגובה שלו!!! ר' שלמה קרליבך למד אצל ר' אהרן קוטלר, ר' שלמה הצליח לגעת בנשמות שר' אהרון בחיים לא היה יכול להגיע, לא משום שהוא קטן אלא דווקא משום שהוא ענק!! יש כאן לימוד עצום. כדי שאדם יהיה דבק במטרה ולא ימאס בה עליו לדאוג שיהיה מי שילווה אותו בדרך, שיתמוך, שיחזק שיעודד וכו' המלווה חייב להיות אדם שיש אליו קשר נפשי, אדם שאנו מרגישים שמצליח לגעת בנו, רק כך יוכל אדם להיות נאמן למטרה הגדולה ולהפוך את הקשיים לאתגרים!!!

